כדרבה א)דאמר רבה נגנבו בלסטים מזויין אבדו שטבעה ספינתו בים אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון (א) ביד רחבה הוה ליה הנהו זוזי דיתמי אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה מהו לאשתמושי בגווייהו א"ל הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון א"ל אביי ולאו אתמר עלה א"ר חלבו אמר רב הונא [א]לא שנו אלא בדמי אבידה הואיל וטרח בה אבל מעות אבידה דלא טרח בהו לא והני כמעות אבידה דמו א"ל זיל לא שבקו לי דאשרי לך: **מתני'** [ב]מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן אבל לא ילמוד בהן בתחלה ולא יקרא אחר עמו [ג]מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום ושוטחה לצרכה אבל לא לכבודו [ד]כלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן [ה]כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו ב)[ו]מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול:

גמ' אמר שמואל [ז]המוצא תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר מתיב רבינא מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן גוללן אין שם דמיהן ומניחן לא אמר אביי [ח]תפילין בי בר חבו משכח שכיחי ספרים לא שכיחי ת"ר ג)[ט]השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאילנו לאחר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו [י]וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו אם בשבילו פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלשים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש: אמר מר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאילנו לאחר מאי אריא ס"ת אפי' כל מילי נמי ד)דאמר ר"ש בן לקיש כאן שנה רבי [כ]אין השואל רשאי להשאיל [ל]ואין השוכר רשאי להשכיר ס"ת איצטריכא ליה מהו דתימא ה)ניחא ליה לאיניש דתיעביד מצוה בממוניה קמ"ל פותחו וקורא בו פשיטא ואלא למאי שייליה מיניה סיפא איצטריכא ליה ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו מאי עבידתיה גביה ותו אם בשבילו פתחו אסור הא אמרת פותחו וקורא בו הכי קאמר [מ]אם כשהוא גוללו פותחו וקורא בו מותר אם בשבילו פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלשים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש ר"א בן יעקב היינו תנא קמא אלא אימא ר' אליעזר בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שלשים יום: אבל לא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו: ורמינהו לא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא בו פרשה ויתרגם ולא יפתח בו יותר מג' דפין ולא יקראו בו שלשה בני אדם בכרך אחד הא שנים קורין אמר אביי לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני ענינים: מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום: למימרא דניעור מעלי לה והאמר רבי יוחנן מי שיש לו גרדי אומן בתוך ביתו ינער כסותו בכל יום אמרי בכל יום קשי לה אחד לשלשים יום מעלי לה איבעית אימא לא קשיא [נ]הא בחד והא בתרי איבעית אימא לא קשיא [ס]הא בידא והא בחוטרא איבעית אימא לא קשיא [ע]הא בדעמרא הא בדכיתנא ו)א"ר יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפושרין ולא אמרן אלא בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא צויין אבל דצויין לית לן בה ולא אמרן אלא דלא שדא ביה ציביא אבל שדא ביה ציביא לית לן בה: וא"ר יוחנן ז)מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדן ילבש בגדי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן ילבש ח)בכלי פשתן בכתנא רומיתא וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חיורתא וישכור פועלים ואל ישב עמהן תרגומא בתורי

כדרבה. בפרק הזהב (לקמן דף נח.) גבי בני העיר ששלחו את שקליהן: **בדמי אבידה.** שמכרה לאחר שנטפל בה כמו שאמרו חכמים: **אבל מעות אבידה.** כגון שמצא מעות בכיס או שלש מטבעות עשויין כמגדלין: **מתני' אחד לשלשים יום.** שמתעפשין כששוהים מלפותחן וכל ספרים שלהן היו עשויין (ב) בגליון: **גוללן.** מתחילתן לסופן שיכנס בהן האויר: **בתחלה.** מה שלא למד מפני שצריך להשהותו לפניו: **ולא יקרא אחר עמו.** לפי שזה מושך אצלו וזה מושך אצלו ונקרע: **שוטחה לצרכה.** לשלוט בה אויר שלא תכלה ולא תאכלנה עש: **לצרכן.** שמתעפשים בקרקע שצריך לתתן בקרקע כדאמרינן לקמן ט) שזו היא שמירתן ולפיכך משתמש בהם לפרקים: **אבל לא לשחקן.** לא ישתמש בהן זמן ארוך שישחקן אוזי"ר בלע"ז: **לא יגע בהן.** זהב אינו מתעפש בארץ וזכוכית שמא ישבר: **שאין דרכו ליטול.** דבר שגנאי הוא לו שאדם חשוב הוא ואין דרכו ליטול קופה שלו להכניסה מן החוץ לבית שמור לא יטול ופטור מהשבת אבידה דילפינן י) מוהתעלמת: **גמ' בי בר חבו.** בבית פלוני העושה תפילין מצויין לימכר ויחזור ויקנה מן הדמים: **גוללו.** בכל שנים עשר חדש פעם אחת: **אם בשבילו פתחו.** כולה מפרש לקמיה: **מאי אריא ספר.** שהוא נוח להתקלקל בטשטוש וקריעה: **כאן שנה רבי.** במסכת גיטין (דף כט.) תנן השולח גט בארץ ישראל הרי זה משלחו ביד אחר ואם אמר לו טול חפץ פלוני הימנה לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ואמר ר"ל עלה כאן שנה רבי במשנה זו למדנו רבי שסתם המשניות אין השואל כו' דבכולהו שייך למימר אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר: **מאי עבידתיה גביה.** קס"ד לצורכו קאמר ולא לצורך ספר תורה דהא לצורך ספר תורה תנא ליה גוללו כל שנים עשר חדש להכי פרכינן מאי עבידתיה דהאי גבי ספר תורה לקרות בו לצורך עצמו: **אם כשהוא גוללו.** להנאת ס"ת פתחו וקרא בו מותר: **בחדש שלשים יום.** החדש ממהר להתעפש מן הישן: **אימא אחד זה ואחד זה שלשים יום.** ומתני' נמי דקתני קורא בהן אחת לשלשים יום ולא מפליג בין ישן לחדש ר"א בן יעקב היא: **בענין אחד.** [א] בפרשה אחת אין קורין: **בשני ענינים.** זה בדף זה וזה בדף זה קורין דלא אתי לשמוטי מהדדי: **מי שיש לו גרדי אומן בביתו.** שיארוג לו טליתות חדשות תמיד: **ינער כסותו בכל יום.** ולמדנו דרך ארץ דניעור קשה לה: **בחד.** באדם אחד אין ניעורו קורעה: שנים האוחזין בשני ראשיה ומנערין ממתחין אותה יותר מדאי וקשה לה: **דעמרא.** [ב] קשה לה שנמתחת ונקרעת: **כסא דחרשין.** נוח לשתות כוס של מכשפות מכוס של מים פושרין. ואיידי דאיירי במילי דרבי יוחנן בהלכות דרך ארץ נקט הני שמעתא: **צוין.** רותח: **ציביא.** כל דבר שנותנין לתוך המשקה או עשבים או תבלין או עקרי בשמים קרי ציביא: **ורוצה לאבדן.** ללמדנו בא שלא ירגיל אדם בכך שהעושה אלא מאבד מהר הון רב: **בכתנא רומיתא.** דמיהם יקרין וממהרין לכלות: **תרגמא.** להן שכירות דפועלים: ס)**בתורי.** בפועלים המנהיגים בשוורי בעה"ב:

דנפים

בזכוכית לבנה. וא"ת והא אמרינן פרק עגלה ערופה (סוטה דף מח:) דמשחרב בית המקדש בטלה זכוכית לבנה וי"ל דלא בטלה לגמרי קאמר אלא דלא שכיחא דהא רב הונא תבר זכוכית חיורתא בחופת בנו פ' ל)אין עומדין (ברכות דף לא. ע"ש):

עין משפט נר מצוה

קכד א מיי' פי"ג מהל' גזלה ואבידה הל' יח סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף כה:

קכה ב מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף כ:

קכו ג מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף יח:

קכז ד ה מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף יט:

קכח ו מיי' שם פי"א הל' יג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסג סעיף א:

קכט ז ח מיי' שם פי"ג הל' יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף כא [רב אלפס כאן ובהלכות תפילין דף עה.]

קל ט מיי' פ"א מהל' שכירות הלכה ד טוש"ע ח"מ סי' שמב:

קלא י מיי' פ"ז מהל' שאלה ופקדון הל' ד ופי"ג מהלכות אבדה הלכה יג סמג עשין עד פח טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף כ:

קלב כ מיי' פ"א מהל' שכירות הלכה ד סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' שמב:

קלג ל מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שז סעיף ד:

קלד מ מיי' פ"ז מהל' שאלה ופקדון הלכה ד סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף כ:

קלה נ ס ע מיי' פי"ג מהל' גזילה ואבדה הלכה יא ופ"ז מהלכות שאלה ופקדון הל' ד סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף יח וסי' רלב סעיף כא:

לעזי רש"י

אוזי"ר [אושי"ר]. לשחוק (כאן כלי בית של מתכת).

רבינו חננאל

אמר ר' יהודה אמר שמואל הלכה כר"ט והני מילי בדמי אבידה כגון שמצא אבידה ומטפל בה הזמן שאמרו חכמים ואחר כך מכרה בב"ד הואיל וטרח בה שרו ליה לאישתמושי בהו והשכר לעצמו אבל מצא צרור ובתוכו מעות לא שרו ליה לאישתמושי בהו וכן זוזי דיתמי דהוו מופקדין גביה לא שרו ליה רבנן לאישתמושי בהו מהוא מעשה דרחבה דפריש בשמעתא דא וככר פירשנוהו בפ' הכונס צאן לדיר ביאור יפה וכי כרב יוסף קיימא לן בהא דאמר שומר אבידה כשומר שכר הוא: **מתני'** מצא ספרים קורא בהן אחד לל' יום וכו'. אמר שמואל המוצא תפילין שם דמיהן ומניחן מאי טעמא דהא בבי בר חבו שכיחי תפילין ואם אתו מרייהו ואמרי תפילין בעינא זבני ויהבי ליה אבל ספרים גוללן ומניחן אצלו עד שיבא בעליהן ויתנו סימנים ויקחום. ת"ר השואל ספר תורה מחבירו לא ישאילנו לאחרים. ומקשי' מאי אריא ספר תורה אפי' כל מילי נמי דהא אמר ר' שמעון בר לקיש פרק כל גט שנכתב הלכה ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר כאן שנה דאין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר רשאי להשכיר כיון דכל מתניתא

רבינו חננאל (המשך)

דשנאה ר' חייא אמרי' ר' לא שנאה ר' חייא מנין ליה וזו שנויה במשנת ר' חייא ור' הושעיה הכי ס) אין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר להשכיר ולא השואל רשאי להשכיר ולא השוכר רשאי להשאיל ולא זה המופקדין אצלו רשאי להפקיד אצל אחר אלא אם נתנו בעלים רשות לפיכך הוצרך ריש לקיש לפרש שגם זה שנאה ר' ואסקוה ואפי' ספר תורה דמצוה הוא לא ישאיל. ג) פותחו וקורא בו כדי לנערו אבל לא ילמד בו. וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו דינו כדין המוצא ג) מנערה אחד לל' יום. וסוגיא לנערה במאני דכיתנא קשי להו וכמאני דעמרא בתרי אינשי או בחוטרא או בכל יומא קשי להו. אבל חד גברא ביומא חדא לל' יום מעלי להו. אמר ר' יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפושרין פי' נוח לו לאדם לשתות כוס שיש בו מיני כשפניות כדמתרגמינן מכשפה חרשא מלשתות כוס מים פושרין

מסורת הש"ס

א) לקמן מג. נח., ב) [שבועות ל:], ג) [מסכת סופרים פ"ה הל' טז], ד) גיטין כט., ה) [פסחים ד: בכורות יח: נח.], ו) חולין פד:, ז) [שם], ח) בגדי פשתן כצ"ל, ט) [דף מב.], י) [לקמן ל.], כ) [שייך לדף ל.], ל) [וע"ע תוס' שבת כ: ד"ה אגן],

הגהות הב"ח

(א) גמ' בי רחבה הוה להו הנהו וכו' אתו לקמיה דרב יוסף אמרו ליה וכו' אמר להו הכי אמר וכו' דאשרי לכו כצ"ל וג"כ ובאשר"י גורס ביד רחבא ה"ל הנהו זוזי דיתמי אתא הכל בלשון יחיד: (ב) רש"י ד"ה אחת וכו' היו עשויין בגלילה הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה בענין אחד כו'. נ"ב וכן פי' הרא"ש אבל הרמב"ם פי' להיפך: [ב] שם ד"ה דעמרא קשה כו'. נ"ב אבל ר"ף ורמב"ם וש"פ פי' להיפך:

מוסף רש"י

שאין דרכו ליטול. אם היה שלו, **הרי זה לא יטול.** אינו מוזהר עליו בלא תוכל להתעלם, שנאמר והתעלמת, פעמים שאתה מתעלם (שבועות ל:). **בר חבו.** מוכר תפילין הוה (מגילה יח:). **ניחא ליה לאיניש דתיעבד מצוה בממוניה.** שאין חסר כיס כלום (בכורות נח מכת'). **כסא דחרשין ולא כסא דפושרין.** טוב לשתות כוס של מכשפות ולא לשתות כוס של מים פושרין, שרעים הם לגוף (חולין פד:). **צווין.** הרתוח (שם). **ציביא.** שרשי עשבים ותבלין (שם). **מי שהניח לו אביו מעות.** כלומר מי שלא טרח בממון וקל בעיניו לאבדו, וזהו איבודו (שם). **ילבש בגדי פשתן.** שהן יקרים ופי' דרכינו למדנו שהעושה אלה מאבד ממון ויחסר אדם מהם (שם). **בכתנא רומיתא.** יקר היה (שם).

א) והוא בתוספתא דמכילתין ברפ"ג. ב) נראה דדיבור זה שייך אחר דיבור וכן המפקיד ס"ת וקאי אמפקיד ס"ת ודו"ק. ג) נראה דל"ל [מצא כסות].

[א]בתורי דנפיש פסידייהו: שוטחה לצורכה אבל לא לכבודו וכו': איבעיא להו לצורכו ולצורכה מאי ת"ש שוטחה לצורכה אין [א]הא לצורכו ולצורכה לא אימא סיפא אבל לא לכבודו לכבודו הוא דלא הא לצורכה ולצורכו שפיר דמי [ב]אלא מהא ליכא למשמע מינה ת"ש [ג]לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי [ד]מגוד לצרכו אבל ישטחנה על גבי מטה ועל גבי מגוד לצרכה נזדמנו לו אורחים לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד בין לצורכו בין לצורכה שאני התם דמקלא קלי לה אי משום עינא אי משום גנבי תא שמע [ה][ב]הכניסה לרבקה ודשה כשירה בשביל שתינק ותדוש פסולה והא הכא דלצורכו ולצורכה הוא וקתני פסולה שאני התם דאמר קרא [1]אשר לא עובד בה מ"מ אי הכי אפילו רישא נמי הא לא דמיא אלא להא [ו]דתנן [ג]שכן עליה עוף כשירה עלה עליה זכר פסולה מאי טעמא כדרב פפא דאמר רב פפא אי כתיב עובד וקרינן עובד הוה אמינא אפילו ממילא ואי כתיב עבד וקרינן עבד הוה אמינא עד דעבד בה איהו השתא דכתיב עבד וקרינן עובד בעינן עובד דומיא דעבד [ד]מה עבד דניחא ליה אף עובד דניחא ליה: כלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן וכו': ת"ר [ה]המוצא כלי עץ משתמש בהן בשביל שלא ירקבו [ו]כלי נחושת משתמש בהן בחמין אבל לא על ידי האור מפני שמשחיקן [ז]כלי כסף משתמש בהן בצונן אבל לא בחמין מפני שמשחירן [ח]מגריפות וקרדומות משתמש בהן ברך אבל לא בקשה מפני שמפחיתן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו [ט]כדרך שאמרו באבידה כך אמרו בפקדון פקדון מאי עבידתיה גביה אמר רב אדא בר חמא אמר רב ששת [י]בפקדון שהלכו בעליהן למדינת הים: מצא שק או קופה [וכל דבר] שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול: מנהני מילי [ז]דת"ר [2]והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאי אתה מתעלם הא כיצד [כ]היה כהן והיא בבית הקברות [ל]או שהיה זקן ואינה לפי כבודו [מ]או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו לכך נאמר והתעלמת מהם למאי איצטריך קרא אילימא לכהן והיא בבית הקברות פשיטא האי עשה והאי לא תעשה ועשה [נ]ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה ותו לא דחינן איסורא מקמי ממונא אלא לשלו מרובה משל חבירו מדרב יהודה אמר רב נפקא [ח]דאמר רב יהודה אמר רב [3]אפס כי

לא

דנפיש פסידייהו. שרוב עבודת קרקעות שלהן בשוורים היתה אף חרישת הכרמים ובצירתם מנהיגים כלי המחרישה בעגלה בין שורות הכרם עם הבוצרים ונותנין שם הענבים לפיכך אם אין הבעלים עליהם יש הפסד גדול שאין דרך הפועלים לחוס על הכרם ועל השוורים ומנהיגים אותן על הגפנים ועל הנטיעות והם מתקלקלין והשוורין נסחבין ט) ונשברים: **מגוד.** קביל"א בלע"ז: **נזדמנו לו אורחים.** קס"ד טעמא משום דמתכבד בהם והיכא לצורכה ולצרכו: **שאני התם דקא קלי לה.** בשטיחה זו הוא שורפה ומה היא שריפתה: **אי משום עינא.** שתשלוט בה עין רע של אורחין: **אי משום גנבי.** פן יגנבוה האורחים: **הכניסה לרבקה.** בעגלה ערופה קאי. רבקה קופל"ה בלע"ז שמדבקים שלש בהמות או ארבעה בצואריהן זו אצל זו ודשים הדישה: **כשירה.** הואיל ולא נתכוון שתדוש: **ואם בשביל שתינק ותידוש.** שהיתה אמה דשה והכניס את הבת לשם שתינק ואף נתכוון שתדוש פסולה: **הא לא דמיא.** תירוצא היא: **שכן עליה עוף.** בפרה אדומה קאי: **עלה עליה זכר פסולה.** שנאמר י) אשר לא עלה עליה עול ותניא עול אין לי אלא עול כו' במסכת סוטה (דף מו.). והאי הכניסה לרבקה ודשה דלא ניחא ליה בה דמיא לשכן עליה עוף: **משתמש בהן בחמין.** וכ"ש בצונן: **אבל לא ע"י האור.** לא יתן הכלי על האור: **מגריפות.** ודיל"ש עשויין לגרוף הכירות או להפריש תאנים המדובקים: **שמפחיתן.** פוגמן: **מאי עבידתיה גביה.** מה לו להשתמש בו יבא בעליו וישתמש בו: **והתעלמת מהם.** וללמדך בא שמותר להתעלם: **ופעמים שאי אתה מתעלם.** דכתיב כ) לא תוכל להתעלם: **והיא בבית הקברות.** האבידה בבית הקברות: **ואינה לפי כבודו.** שישיבנה: **או שהיה בטל ממלאכה שלו.** שיבטל בהשבתה מרובה על דמי האבידה: **האי עשה.** השב תשיבם ל). ואע"ג דלא תעשה נמי איכא אין לא תעשה מועיל לדחות לא תעשה אלא עשה הוא דקא דחי ליה כדאמרינן ביבמות (דף כח.): **לא תעשה ועשה.** לנפש לא יטמא קדושים יהיו מ):

לא

בתורי דנפיש פסידייהו. ר"ח גרס בתוורי פירוש פועלים שמוליכים השוורים לחרישה ואין מעמיקין המחרישה שלשה טפחים ואין הזרע נקלט היטב י): **לצורכו** ולצורכה מאי. דוקא בשיטוח כסות מבעיא ליה וכל דדמי ליה דשמא יניחנה שטוחה יותר מכדי צורכה עד שיתקלקל אבל בספר אמרינן דקורא בהן אף ע"ג דלצורכו הוא כמו לצורכה ולא גזרינן דליכא למיחש למידי כיון שקבעו לו זמן אחד לשלשים יום או אחד לי"ב חדש ולא ילמוד בו בתחלה גם לא יקרא וישנה וכלי נחשת דתניא לקמן דמשתמש אפי' בחמין וכלי כסף בצונן אפי' לצורכו מותר כיון שעל ידי אותו תשמיש אינו יכול לבא לידי קלקול ותדע דאי דוקא לצורך הכלי מאי פריך פקדון מאי עבידתיה גביה כיון שהוא שומר יש לו לעיין שלא יתקלקל אע"פ שהבעלים אינם אומרים לו להשתמש:

הכניסה לרבקה ודשה. בתוספת' (דפרה) ס) תני לה גבי פרה אדומה: **בשביל** שתינק ותדוש פסולה. ובסיפא (דתוספתא) ע) קתני לצורכו פסולה לצורכה כשירה ולכך פריך אלמא לצורכו ולצורכה חשיב כמו צורכו ואסור ומשני דהתם דאורייתא פסולה כמו בא עלי' זכר דפסולה מדרב פפא וא"ת ואמאי מייתי ההיא דשכן עליה עוף ואי משום דרב פפא אמר למלתיה עלה אמאי לא אמר אהך דהכניסה לרבק' וי"ל משום דברייתא היא אבל הך דשכן עליה עוף היא מתניתין: **אף** עובד דניחא ליה. וא"ת ובפרה אדומה מנלן דבעינן דניחא ליה דבשלמא למאן דיליף (סוטה דף מו.) עבודות בפרה מג"ש דעול עול ניחא אלא למאן דלית ליה ג"ש ומשכח עבודות בפרה גופיה מנלן דבעינן דניחא ליה וי"ל דכיון דשוין בפסול עול ועבודות גם לענין דניחא ליה יש להשוותן וא"ת ועלה עליה זכר אמאי פסולה הא ודאי לא ניחא ליה להפסיל פרה שדמיה יקרים בשביל דבר מועט וי"ל דאם היתה כשירה הוה ניחא ליה ולכך אין להכשיר וא"ת הכניסה לרבקה ודשה אמאי כשירה מאי שנא מעלה עליה זכר דפסולה וי"ל דהתם לא ניחא ליה בדישתה שאינו מרויח כ"כ דבלאו הכי נדושת התבואה וא"ת אי לא ידע בשעת עליית הזכר אמאי פסולה מאי שנא מהכשר דאמרינן לעיל (דף כב.) נגבו אינן בכי יותן ואם נאמר דלא מיפסלא אלא כשידע בשעת עלייתו א"ש ואתי נמי שפיר הא דתנן (פרה פ"ב מ"א) פרה מעוברת ר"א מכשיר וקשה וכי לית ליה עלה עליה זכר פסולה ולמאי דפרישית אתי שפיר אי נמי סבר כר"י דאמר דוקא העלה עליה זכר אבל עלה מאליו כשירה וה"ר יצחק מסימפון פירש דלא פליגי בפרה עצמה אלא בבתה וטעמא דרבנן דפסולה כדדרשינן בספרי ויקחו אליך פרה בעינן שתהא בשעת לקיחה פרה ור"א לית ליה ההיא דרשה וה"ה דמצו פליגי בלקחו פרה קטנה וא"ת העושה מלאכה בפרת חטאת דאמר בפ' הכונס (ב"ק דף נו. ושם) דחייב בדיני שמים אמאי מיפסלא הא ודאי לא ניחא להו לבעלים וי"ל כגון שהיה שותף אי נמי לא בעינן ניחותא דבעלים רק ניחותא דעושה מלאכה וא"ת בפרק אין מעמידין (ע"ז דף כג:) דפוסל ר"א פרה הניקחת מן הנכרים דחייש לרביעה ודייק ש"מ קדשי מזבח היא דאי קדשי בדק הבית היא אמאי פסולה משום רביעה לימא דפסולה משום עול וי"ל דמשמע ליה דלאו מטעם עול פוסל דקתני בסיפא וכן היה ר"א פוסל בשאר קרבנות לכך קאמר דקדשי מזבח היא דממעטינן נרבע מקרא דמן הבהמה: [וע"ע תוס' ע"ז כג: ד"ה ש"מ]: **הא** אין עשה דוחה לא תעשה ועשה. וא"ת דבפ"ב דיבמות (דף כ.) ובפ' כ"ג (סנהדרין דף יט.) לא חשיב אלמנה לכהן גדול אלא לא תעשה גרידא ואמאי והא איכא עשה דקדושים יהיו וי"ל דלא קאי עשה דקדושים יהיו אלא אמאי דכתיב בההיא פרשה וא"ת והא כי אמרינן דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה

ה"מ

מסורת הש"ס

א) [לקמן עג. חולין פד:], ב) [ברכות כה. וש"נ], ג) פסחים כו: [ע"ש], ד) פי' [בערוך] דבר שמזומן לשטוח עליו כלי כביסה פ"א גודל ממש והתוס' פ' כ"ש דף כו: פירשו כמו נגוד לגלימא, ה) שם, ו) שם: פרה פ"ב מ"ד, ז) ברכות יט: סנהדרין יח:, ח) [לקמן לג. סנהדרין סד: ע"ש], ט) בס"א: נסקנין, י) [במדבר יט], כ) [דברים כב], ל) [שם], מ) [ויקרא כא], נ) [ועי' היטב תוס' לקמן עג. ותוס' חולין פד:], ס) [פ"ב וע"ש היטב], ע) [ע"ש היטב].

תורה אור השלם

1 וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הֶחָלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא עֻבַּד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְּעֹל: דברים כא ג

2 לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ: דברים כב א

3 אֶפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֶבְיוֹן כִּי בָרֵךְ יְבָרֶכְךָ יְיָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ: דברים טו ד

לעזי רש"י

קביל"א [קיביל"א]. יתד, קרסול.

קופל"ה [קופל"א]. צמד.

ודיל"ש. קנוקנות.

מוסף רש"י

בתורי. שכור פועלים ויסמור להן שוורים שלו לחרוש והם יכחישו השוורים ויפקסום (לשון חבורה) ביערות ובכרמים והמלאכה לא תעלה לבלום שאין חוששין לכך (חולין פד:). **אלא מהא ליכא למשמע מינה.** דודאי מתני' לאו כולה דוקא, אלא חדא מנייהו דוקא, או רישא או סיפא, ומנא אידך אטו ההוא ולא ידעינן הי מינייהו דוקא דנגמר מיניה (שבת קכא.). **לצרכה.** כדי שלא יאכלנו עש (פסחים כו:). **הכניסה לרבקה.** עגלה ערופה, רבקה קופל"א בלע"ז, שקושרין ארבע פרות ביחד (שם כו.). **ודשה.** תבואה עם חברותיה (שם). **אשר לא עובד בה מכל מקום.** דלאע"ג דבעלמא לא מיתסר הכא אסור (שם). **שכן עליה עוף.** בפרה אדומה קאי, שפרח ונח על גבה, ואע"ג דכתיב לא עלה עליה עול, דמשמע עליה אפילו עליה בעלמא, ואי משום דכתיב עול, הא מרבינן ביה שאר עבודות במסכת סוטה (מו.) אפילו הכי הכא עליה כשרה דלא ניחא ליה, והוא הדין להכניסה לרבקה ודשה (פסחים כו:). **עלה עליה זכר פסולה.** דניחא ליה והוא הדין לתינק ותדוש (שם). **אי כתיב עובד.** עובד משמע ממילא, עבד משמע בידים, ואע"ג דהאי בעגלה כתיב, תרווייהו ילפינן מהדדי בגזרה שוה עול עול במסכת סוטה (שם). **היה כהן.** שהיה מוצא אבדה כהן, **והיא.** האבדה בבית הקברות, **או שהיה זקן ואינה לפי כבודו.** שאם היתה שלו לא היה מחזיר (סנהדרין יח:) אין האבדה חשובה לפי כבודו להשיבה (ברכות יט:). **או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו.** שדמי בטול מלאכתו לרדוף אחריה יתרים על דמי האבדה ולא ירצו בעלים להשיב לו יותר ממה שמשיב להם ונמצא הוא מפסיד (שם) כגון נוקב מרגליות שאם ילך ויחזירנה יפסיד בבטלותו יותר מדמיה (סנהדרין יח:).

עין משפט נר מצוה

קלו א מיי' פי"ג מהל' גזילה ואבידה הל' יא סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף יח:

קלז ב ג ד מיי' פ"י מהל' רוצח הל' ג ופ"א מהל' פרה אדומה הלכה ז סמג עשין עח רלב:

קלח ה ו ז ח מיי' פי"ג מהל' גזילה ואבידה הלכה יב סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף יט:

קלט ט י מיי' שם הל' יב ופ"ז מהלכות שאלה ופקדון הלכה ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף כא כב:

קמ כ מיי' פי"א מהל' גזילה ואבידה הל' יח סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף ב:

קמא ל מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסג סעיף א:

קמב מ מיי' שם פי"ב הלכה א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסד סעיף יא:

קמג נ מיי' פי"א שם הלכה יח ופ"ז מהלכות נזירות הל' טו:

רבינו חננאל

שלא הוחמו כל צרכן כי קשין הן לגוף מאד והוא שהוחמו בכלי מתכות. ויש אומרי' פושרין הן הלוחשין ושאר שמעתתא דר' יוחנן פירשנום בפ' כיסוי הדם. ושוטחה לצורכה אבל לא לכבודו מיבעיא לן לצרכה ולצרכו מאי ת"ש שוטחה לצרכו וכו' ת"ש לא ישטחנה לא על גבי מיטה ולא על גבי מגוד לצרכו ולא איפשיטה. פי' לרבקה לפטמה מלשון עגלי מרבק. ת"ש הכניס לעגלה לרבקה ובהליכתה דשה ברגליה בתבואה שבגורן כשירה בשביל שתינק משדי אמו ותדוש פסולה ופשוטה היא. ת"ש מהא דתנן במסכת פרה שכן עליה עוף כשירה עלה עליה זכר פסולה והא עליית עליה זכר לצרכו ולצרכה היא וקתני פסולה. ודחי רב פפא ואמר כל מלתא דניחא ליה אע"ג שלא עשאה בידים מעשיו הן ודייק מדכתב עבד וקרינן עובד: מצא כלי חרש וכלי נחשת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן מצא כלי עץ משתמש בהן שלא ירקבו כלי נחשת משתמש בהן בחמין אבל לא על ידי האור. כלי כסף משתמש בהן בצונן אבל לא בחמין מפני שמשחירן. מגרפות וקרדומות משתמש בהן ברך אבל לא בקשה מפני שמפחיתן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו כדרך שאמרו באבידה כך אמרו בפיקדון שהלכו בעליו למדינת הים. מצא שק או קופה שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול אלא אם רוצה לעשות לפנים משורת הדין כר' ישמעאל. פי' פתכא דאופי חבילה של חריות של דקל. פי' וקא מיתפח יגע והניח משאו לארץ כדי ליפוש. לא חרבה ירושלם אלא מפני שהעמידו דבריהם על דין תורה ולא עשו לפנים משורת הדין. ת"ר והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כיצד זקן ואינה לפי כבודו אבל כהן והיא בבית הקברות לא צריכא מאי טעמא דהא כהן מוזהר בטומאה עשה ולא תעשה עשה שנאמר וקדשתו קדשים יהיו לאלהיהם לא תעשה שנאמר לנפש לא יטמא בעמיו והשבת אבידה עשה היא שנאמר השב תשיבם לאחי' ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה ותוב לא דחינן איסורא מקמי ממונא.

לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם אלא לזקן ואינו לפי כבודו (א)אמר רבה [א]הכישה חייב בה אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזא להנך עיזי דקיימו שקל קלא ושדא בהו א"ל איחייבת בהו קום אהדרינהו [ב]איבעיא להו דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר מהו מי אמרינן השבה מעליא בעינן וכיון דלאו דרכיה להחזיר בעיר לא לחייב או דלמא בשדה מיהת הוא דאיחייב ליה וכיון דאיחייב ליה בשדה איחייב ליה בעיר תיקו אמר רבא [ג]כל שבשלו מחזיר בשל חבירו נמי מחזיר [ד]וכל שבשלו פורק וטוען בשל חבירו נמי פורק וטוען רבי ישמעאל ברבי יוסי הוה קאזיל באורחא פגע ביה ההוא גברא הוה דרי פתכא דאופי אותבינהו וקא מיתפח א"ל דלי לי אמר ליה כמה שוין א"ל פלגא דזוזא יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקרה הדר זכה בהו הדר יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקרה חזייה דהוה קא בעי למיהדר למזכיה בהו א"ל לכולי עלמא אפקרנהו ולך לא אפקרנהו ומי הוי הפקר כי האי גוונא והתנן(ב) בש"א הפקר לעניים הפקר וב"ה אומרים [ה]אינו הפקר עד שיהא הפקר לעניים ולעשירים כשמיטה אלא רבי ישמעאל ברבי יוסי לכולי עלמא אפקרינהו ובמלתא בעלמא הוא דאוקמיה והא רבי ישמעאל ברבי יוסי זקן ואינו לפי כבודו הוה ר' ישמעאל ברבי יוסי (ג)לפנים משורת הדין הוא דעבד (ד)דתני רב יוסף 1והודעת להם זה בית חייהם את הדרך זו גמילות חסדים [א] (ה)(אשר) ילכו זה ביקור חולים בה זו קבורה ואת המעשה זה הדין אשר יעשון זו לפנים משורת הדין: אמר מר [ב] (אשר) ילכו זה ביקור חולים (ו)היינו גמילות חסדים לא נצרכה אלא (ז)לבן גילו דאמר מר (ו)בן גילו נוטל אחד מששים בחליו ואפי' הכי מבעי ליה למיזל לגביה בה זו קבורה היינו גמילות חסדים לא נצרכה אלא לזקן ואינו לפי כבודו אשר יעשון זו לפנים משורת הדין דאמר ר' יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה אלא דיני דמגיזתא לדיינו אלא אימא (ח)שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין: **מתני'** אי זו היא אבידה [ט]מצא חמור או פרה רועין בדרך אין זו אבידה חמור וכליו הפוכין פרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה [י]החזירה וברחה החזירה וברחה אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב להחזירה שנאמר 2השב תשיבם [כ]היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו (א) שכרו כפועל (ח)[ל]אם יש שם בית דין מתנה בפני ב"ד [מ]אם אין שם ב"ד בפני מי יתנה שלו קודם: **גמ'** אטו כל הני דאמרינן לאו אבידה הוו אמר רב יהודה הכי קאמר אי זו היא כלל אבידה שהוא חייב בה מצא חמור ופרה רועין בדרך אין זו אבידה ולא מיחייב בה חמור וכליו הפוכים פרה ורצה בין הכרמים הרי זו אבידה ומיחייב בה (ט)ולעולם אמר רב יהודה עד שלשה ימים היכי דמי אי בלילותא אפי' חדא שעתא נמי אי בימָמא אפי' טובא נמי לא [נ]לא צריכא דהוה חזי לה בקדמתא (י)ובחשכתא תלתא יומי אמרינן איתרמויי אתרמי לה ונפקא טפי ודאי אבידה היא תניא נמי הכי מצא טלית וקרדום באסרטיא

לא יהיה בך אביון. לא תביא עצמך לידי עניות: **הכישה.** זה שאינו לפי כבודו אם הכישה הכאה אחת להשיבה נתחייב בה לאהדורה הואיל והתחיל: **קלא.** מרט"א בלע"ז: **דרכו להחזיר בשדה.** שאין שם רואים כל כך ואינו בוש: **ואין דרכו בעיר.** שהוא בוש משכניו והוא מלא בשדה: **מהו.** שיתחייב להשיבה: **לא מיחייב.** להתחיל בהשבתה בשדה: **וכיון דאיחייב.** שהזיזה ממקומה חייב אף בעיר: **פורק וטוען.** פורק משא מן החמור וטוען עליו דכתיב עזוב תעזוב (כ) הקם תקים (ל): **פתכא דאופי.** משאוי של עצים: **וקא מיתפח.** עומד לפוש: **דלי לי.** הטעינני: **הדר זכה בהו.** חזר האיש ההוא והחזיק בהן מן ההפקר: **הפקר לעניים הוי הפקר.** אע"ג שלא הפקירו אלא לעניים הוי הפקר למפטר מן המעשר: **זה בית חייהם.** (מ)ללמוד להם אומנות להתפרנס בו. חוקות (ב) ותורות כתיבי ברישיה דקרא: °**דיני דמגיזתא לידיינו.** בתמיה. דמגיזתא גוזאי הדנין ביסורים ובחזקה וחבירו בבבא קמא (דף קיד.) דדייני בגזותא: **מתני' איזו היא אבידה.** בגמרא מפרש: **אין זו אבידה.** ואינו חייב להחזיר שמדעת הניחוה שם: **רצה בין הכרמים.** דמסתכנא: **לא יאמר לו תן לי סלע.** שבטלתי ממלאכתי (נ)שיאמר לו אם עשית מלאכתך היית מרבה טורח עכשיו לפי מה שטרחת טול: **כפועל.** בגמרא(ס) מפרש: **אם יש שם בית דין.** אם נוח לו לטרוח יותר כדי להרבות שכר ואינו חפץ ליבטל ממלאכתו מה יעשה אם יש שם שלשה בני אדם יתנה בפניהם ויאמר ראו שאני משתכר כך וכך ואי איפשי ליבטל ליטול שכר מועט אני אשיב אם תאמרו שאטול שכר משלם: **גמ' כלל.** סתם אבידה שמוכחת שהיא שם שלא מדעת בעלים: **ולעולם.** בתמיה. וכי אף אם ימלאנה שם לעולם נאמר מדעת היא וכי דרך שלא להכנים: **בקדמותא.** לפני עלות השחר: **חשכתא.** שחשכה ערבית:

אסרטיא

ה"מ לא תעשה ועשה השוה בכל אבל האי דאינו שוה בכל דחי כדמוכח פרק שני נזירין (נזיר דף נח:) דאתי עשה דמצורע ודחי לאו ועשה דכהנים וכן ק' לקמן (לב.) יכול אמר לו אביו הטמא כו' ופריך תיפוק ליה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה הא גבי כהנים שאינו שוה בכל דחי וי"ל דעשה דמצורע שאני דחמיר משום דגדול השלום כדאמר בפ' שילוח הקן (חולין דף קמא.) (ע)דעשה דמצורע הוי דחי לאו ועשה דשילוח הקן אי לאו יתורא דשלח תשלח אבל עשה דעלמא לא דחי לאו ועשה אפילו אינו שוה בכל וזה התירוץ לא יתיישב למאן דשרי מצורע בימי חלוטו בתשמיש המטה פ"ק דמועד קטן (דף ז:) ולדידיה יש לומר דהכא סמיך על ותו מי דאינן איסורא מקמי ממונא ולקמן נמי עדיפא משני דהוה דחי אפילו לאו ועשה אי לאו קרא אפי' אי בעלמא לא דחי ובפ"ב דיבמות (דף כא.) דאמר גבי פלוגתא דר' יוחנן ור"א בביאת כ"ג באלמנה מן הנישואין כ"ע לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה וי"ל דחשיב שוה בכל כיון שהאלמנה עשתה איסור כמו הכהן דאקרי ביה לא יקח לא יקחו אע"ג דאין שוה בכל אלא בכהנים אבל ההיא דגילוח זקן שאינו שוה בנשים נדחי מקמי עשה דמצורע:

אלא לזקן ואינו לפי כבודו. וא"ת תיפוק ליה מולאחותו דכבוד הבריות דוחה מילת בנו ושחיטת פסחו וי"ל כבוד הבריות דמת מצוה חמיר טפי שמוטל בבזיון פן יסריח או יאכלוהו כלבים אע"ג דבפ' מי שמתו (ברכות דף כ. ושם ד"ה שב) מוכח דאי הוה כלאים שב ואל תעשה היה נדחה מפני כבוד הבריות היינו משום דערום הוי גנות ובזיון גדול כדאמר (יבמות דף סג:) אין לך משוקן יותר מאותו שהולך ערום ומהכא לא ידעי' דדחי אלא ממונא אבל איסורא כמו פסח ומילה וגם כרת לא: [וע' תוס' שבועות ל: ד"ה אבל]:

אפקרה. שלא יכשלו בני אדם בלא תגזול וא"ת הא אמר בפ' אין בין המודר (נדרים דף מה.) אין הפקר אלא בפני שלשה וי"ל דהכא נמי הוו שלשה אי נמי דאורייתא בלא שלשה נמי הוי הפקר והא דאמר שלהי פ"ק דשבת (דף יח: ושם ד"ה דמפקרא) גיגית נר וקדירה אפקורי מפקר להו אע"ג דליכא שלשה התם אנן סהדי דמפקר להו בלבן שלא יעשה איסור שביתת כלים: **לא** חרבה כו'. ואם תאמר דביומא (דף ט:) אמר מפני שנאת חנם וי"ל דהא והא גרמא:

איזוהי אבידה. שיבין שאין הבעלים יודעין שהיא שם:

קורדוס

עין משפט
נר מצוה

קמד א ב מיי' פי"א מהל' גזילה ואבידה הל' (יג) יד סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסג סעיף ב:

קמה ג מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף א:

קמו ד מיי' פי"ג מהל' רוצח הל' ד סמג עשין פא טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף ג:

קמז ה מיי' פ"ב מהל' נדרים הלכה טו טוש"ע ח"מ סי' רעג סעיף ה:

קמח ו מיי' פי"א מהל' אבידה הלכה יז ופי"ג מהל' רוצח הל' ד סמג עשין עד פא טוש"ע ח"מ סי' רסג סעיף ג וסי' רעב סעיף ג:

ז [מיי' פי"ד מהל' אבל הל' א]:

קמט ח מיי' פי"ד מהל' אבילות הלכה ד סמג עשין ב טוש"ע י"ד סי' שלה סעיף ב:

קנ ט מיי' פט"ו מהל' אבידה הל' ב סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסא סעיף א:

קנא י מיי' שם פי"א הל' יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף ב:

קנב כ ל מ מיי' שם פי"ב הל' ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסה:

קנג נ מיי' שם פט"ו הלכה ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסא סעיף א:

◆

רבינו חננאל

שלו מרובה משל חבירו שנאמר אפס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם. אמר רבא כל שבשלו מחזיר בשל חבירו נמי מחזיר כל שבשלו פורק וטוען בשל חבירו נמי פורק וטוען. אביי שקל קלא פתק בהני עיזי דהוו קיימי. אמר ליה רבא איחייבת בהו קום אהדרינהו. וכן אמר רב הכישה נתחייב בה. דרכו להנהיג בחמור או למשוך בגמל בשדה ואין דרכו בעיר ועלתה בתיקו: **מתני'** איזהו אבידה מצא חמור וכו' אוקמה רב יהודה למתני' הכי קאמר איזהו היא כלל אבידה שחייב להחזירה מצא חמור וכליו הפוכין פרה ורצה בין הכרמים הרי זו אבידה וחייב להחזיר. תניא נמי הכי. דרך בלשון יון נקראת

מסורת הש"ם

א) ב"ב פח., **ב)** פאה פ"ו [מ"א עדיות פ"ד מ"ג], **ג)** [לעיל כד: וש"נ], **ד)** ב"ק צט:, **ה)** [תיבת אשר מיותר], **ו)** [נדרים לט: ע"ש], **ז)** [לקמן פח.], **ח)** [עי' תוס' לקמן לא: ד"ה אם], **ט)** [עי' תוס' לעיל כח. ד"ה וכמה], **י)** פי' או במשכתא. רש"ל, **כ)** [שמות כג], **ל)** [דברים כב], **מ)** ובהגוזל דף ק. פרש"י תלמוד תורה ע"ש פ"י, **נ)** ס"א שזה אומר כו'. רש"ל, **ס)** [לקמן לא:], **ע)** נ"ל דעשה דמצורע דוחה עשה דשילוח הקן אי לאו כו'. ועיין רש"א,

◆

תורה אור השלם

1 וְהִזְהַרְתָּה אֶתְהֶם אֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַתּוֹרֹת וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן:
שמות יח כ

2 לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ:
דברים כב א

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' במשנה שכרו כפועל. נ"ב ע"ל בדף ס"ח: **(ב)** רש"י ד"ה זה בית וכו' ותורות. נ"ב ובב"ק דף ק' פרש"י דהוא ת"ת וצ"ע:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דיני. בערוך ערך מגיסתא הגירסא כאן דייני דמגיסתא ופי' דדנין בגסות:

◆

הגהות הגר"א

[א] [ב] גמ' אשר. רשום קו עליו למחקו:

◆

לעזי רש"י

מרט"א [מוט"א]. רגב אדמה.

◆

מוסף רש"י

לא יהיה בך אביון. הזהר מן עניות (לקמן לג.). הזהר בעצמך שלא תבא לידי עניות (סנהדרין סד:). **זה בית חייהם.** תלמוד תורה (ב"ק ק.). **לבן גילו.** בחור כמותו או זקן לזקן (נדרים לט:).

אבאסרטיא ופרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה בטלית בצד גדר קרדום בצד גדר ופרה רועה בין [א] הכרמים אין זו אבידה ג' ימים זה אחר זה הרי זו אבידה גראה מים ששוטפין ובאין הרי זה גודר בפניהם אמר רבא 1לכל אבידת אחיך דלרבות אבידת קרקע א"ל רב חנניה לרבא תניא דמסייע לך ראה מים ששוטפין ובאין הרי זה גודר בפניהם א"ל אי משום הא לא תסייעי הכא במאי עסקינן בדאיכא עומרין אי דאיכא עומרין מאי למימרא לא צריכא דאית בה עומרין דצריכי לארעא מהו דתימא כיון דצריכי לארעא כי גופה דארעא דמיין קמ"ל: מצא חמור ופרה [וכו']: הא גופה קשיא אמרת מצא חמור ופרה רועין בדרך אין זו אבידה רועין בדרך הוא דלא הוו אבידה הא רצה בדרך ורועה בין הכרמים הויא אבידה אימא סיפא חמור וכליו הפוכים ופרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה רצה בין הכרמים הוא דהויא אבידה הא רצה בדרך ורועה בין הכרמים אין זו אבידה א)אמר אביי 2יגיד עליו ריעו תנא רועה בדרך דלא הויא אבידה והוא הדין לרועה בין הכרמים תנא רצה בין הכרמים דהויא אבידה והוא הדין לרצה בדרך א"ל רבא אי יגיד עליו ריעו ליתני קילתא וכ"ש חמירתא ליתני רצה בדרך דהויא אבידה וכ"ש רצה בין הכרמים ולתני רועה בין הכרמים דלא הויא אבידה וכ"ש רועה בדרך אלא אמר רבא רצה ארצה לא קשיא ההא דאפה לגבי דברא הא דאפה לגבי מתא רועה ארועה נמי לא קשיא כאן באבידת גופה כאן באבידת קרקע וכי קתני רועה בדרך לא הויא אבידה הא רועה בין הכרמים הויא אבידה באבידת קרקע וכי קתני רצה בין הכרמים הויא אבידה הא רועה בין הכרמים לא הויא אבידה באבידת גופה דרצה בין הכרמים ב)מסקבא ורועה בין הכרמים לא מסקבא נהי דלא מסקבא תיפוק ליה משום אבידת קרקע זבדכותי ותיפוק ליה משום אבידת גופה דדלמא קטלו לה חבאתרא דמתרו והדר קטלי ודלמא אתרו בה אי אתרו בה ג)ולא אזדהרו בה ודאי אבידה מדעת היא: החזירה וברחה החזירה וברחה [וכו']: א"ל ההוא מדרבנן לרבא אימא השב חדא זמנא תשיבם תרי זמני א"ל ד)השב אפי' ק' פעמים משמע ה)תשיבם טאין לי אלא לביתו לגינתו ולחורבתו מנין ת"ל תשיבם מ"מ ה"ד אי דמינטרא פשיטא אי דלא מינטרא אמאי לעולם ידמינטרא והא קמ"ל דלא בעינן דעת בעלים וכדר' אלעזר ו)דאמר כהכל צריכין דעת בעלים לחוץ מהשבת אבידה שהתורה ריבתה השבות הרבה 3שלח תשלח ז)אימא שלח חדא זימנא תשלח תרי זמני א"ל שלח מאפי' מאה פעמים משמע תשלח אין לי אלא לדבר הרשות נלדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מ"מ א"ל ההוא מדרבנן לרבא ואימא 4הוכח חדא זימנא תוכיח תרי זמני א"ל סהוכח אפי' ק' פעמים משמע תוכיח אין לי אלא הרב לתלמיד תלמיד לרב מנין ת"ל הוכח תוכיח עמ"מ 5עזוב תעזוב עמו אין לי אלא בעליו עמו שאין בעליו עמו מנין ת"ל עזוב תעזוב פמ"מ 6הקם תקים עמו אין לי אלא בעליו עמו שאין בעליו עמו מנין ת"ל הקם תקים צמ"מ ולמה ליה למכתב פריקה ולמה ליה למיכתב טעינה צריכי דאי כתב רחמנא פריקה הוה אמינא משום דאיכא צער בעלי חיים ואיכא חסרון כיס אבל טעינה דלאו צער בעלי חיים איכא ולא חסרון כיס איכא אימא לא ואי אשמעינן טעינה משום דבשכר אבל פריקה דבחנם אימא לא צריכא ולר"ש ח)דאמר אף טעינה בחנם מאי איכא למימר לר"ש לא מסיימי קראי למה לי למכתב הני תרתי ולמה לי למכתב אבידה צריכי דאי כתב רחמנא הני תרתי משום דצערא דמרה איתא וצערא דידה איתא אבל אבידה דצערא דמרה איתא וצערא דידה ליתא אימא לא ואי אשמעינן אבידה משום דליתא למרה בהדה

אבל

אסרטיא. דרך כבושה לרבים: **ששוטפין ובאין.** לשדה חבירו: **אמר רבא לכל אבידת כו'.** מילתא באפיה נפשיה היא דאמרה רבא בבי מדרשא: **מאי למימרא.** ותיפוק ליה משום עומרין שישנן בכלל אבידה דדמו לפרטא דשה ושלמה ולמה לי לכל לרבויינהו: **רועה בדרך.** איכא תרתי למעליותא חדא דרועה ועוד דאפילו רצה לא מסתקבא. רצה בין הכרמים איכא תרתי לגריעותא חדא דרצה ועוד דכרמים מסקבי לה. רצה בדרך איכא חדא לגריעותא דרצה ומתקלקלת בריצתה אי נמי תלך למרחקים. רועה בין הכרמים חדא לגריעותא דזימנין דמסתקבא: **והא באבידת גופה כו'.** מפרש ואזיל לה: **באבידת קרקע.** וחייב להוציאה משום הפסד כרמים: **לגינתו ולחורבתו מנין.** דהויא השבה ופטור: **דעת בעלים.** לומר לו שמור פרתך שהחזרתיה לגינתך שמאתמול אובדת: **הכל צריך דעת בעלים.** גנב גזלן וד' שומרים שהשיבו צריכין להודיעו ואם לא הודיעו ומתה או נגנבה חייבים באחריותן דכיון דידע שאבדה ולא ידע שהושבה לא נזהר בה ולא מאכילה: **שלח.** לגבי שלוח הקן: **תרתי זמני.** ואנן תנן(ט) שלחה וחזרה שלחה וחזרה אפי' ארבע וה' פעמים חייב: **לדבר הרשות.** שאין צריך לצפור אלא לאוכלה: **לדבר מצוה מנין.** היה צריך לטהר בו את המצורע מנין שאסור באם על הבנים ת"ל תשלח: **עזב תעזוב.** פריקה: **הקם תקים.** טעינה: **חסרון כיס.** שהבהמה מתקלקלת: **משום דבשכר.** שנותנין לו שכר. דאיכא למ"ד לקמן (דף לב.) טעינה בשכר פריקה בחנם: **לא מסיימי קראי.** הי משמע טעינה והי משמע פריקה ואי כתב חדא הוה אמינא לפריקה אתא אבל טעינה לא כתב רחמנא אידך לטעינה: **למה לי למכתב אבידה.** השבת אבידה לכתוב או הא או הא וליגמר מיניה דהא כולהו אזהרת ממון ישראל הוא: **לצערא דמרה.** הוא העומד שם ואין יכול לטעון לבדו וכן לפרוק: **דליתא למרה בהדה.** שיטרח בהשבתה:

דאיתיה

קורדום בצד גדר. פירשתי לעיל (כה: סד"ה ואם נטל): **למה** לי למכתב רחמנא **פריקה** כו'. אין לפרש למה לי דכתב כוליה קרא דפריקה או דטעינה דא"כ היכי קאמר אי אשמועינן טעינה דבשכר הא משמע לקמן (דף לב.) דטעינה לא הוי בשכר אלא משום דנכתב פריקה ועוד דלא שייכא הך צריכותא אלא לקמן אלא י"ל למה לי דכתב רחמנא יתורא דמרבינן אין בעליו עמו בפריקה ולמה לי דכתב בטעינה:

לרבי שמעון לא מסיימי קראי. תימה דלקמן (דף לב.) משמע דקרא דנופלים בדרך לא מסיים לר"ש דהוי בטעינה דטעונייהו עלייהו משמע ואי לא כתב אלא חד הוה מוקמי ליה בפריקה אבל קרא דרובץ תחת משאו לא משמע לכ"ע אלא בפריקה וכשנכתבו שניהם ע"כ גם לר"ש קרא דנופלים בדרך הוי בטעינה וא"כ לר"ש לא יכתוב אלא חד יתורא לאין בעליו עמו בקרא דנופלים בדרך וי"ל דרובץ תחת משאו נמי לא מסיים לר"ש דאפשר למשמע בטעינה דע"י שאין הרבה בני אדם לטעון מכביד המשוי על הבהמה ורובצת ולקמן לא אצטריך למימר דלא מסיימי אלא אקרא דנופלים בדרך והא דפריך לקמן (דף לב:) והא וחדלת בפריקה הוא דכתיב לא הוי אלא אליבא דרבנן דלר"ש מצי למהוי בטעינה:

אבל

מסורת הש"ס

א) [יבמות לא: וש"נ], **ב)** [פי' עושה בה חבורה ערוך ערך סקב], **ג)** נ"ל ולא איהדרו בה מהר"ם, **ד)** חולין פז., **ה)** ב"ק נו., **ו)** [ב"ק שם], **ז)** חולין קמא., **ח)** [לקמן לב.], **ט)** [בחולין קמא.].

תורה אור השלם

1 וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: דברים כב ג

2 יַגִּיד עָלָיו רֵעוֹ מִקְנֶה אַף עַל עוֹלֶה: איוב לו לג

3 שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: דברים כב ז

4 לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא: ויקרא יט יז

5 כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ וְחָדַלְתָּ מֵעֲזֹב לוֹ עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ: שמות כג ה

6 לֹא תִרְאֶה אֶת חֲמוֹר אָחִיךָ אוֹ שׁוֹרוֹ נֹפְלִים בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ: דברים כב ד

הגהות הגר"א

[א] גמ' ופרה רועה בין הכרמים נ"ב העשבים וכ"ה ברי"ף וש"פ (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' רס"א ס"ק ה):

רבינו חננאל

איסטרטא. אמר רבה אמר קרא לכל אבידת אחיך לרבות אבידת קרקע: קתני רישא רועים בדרך אינה אבידה הא רצים בדרך ורועים בכרמים אבידה היא. וקתני סיפא רצה בכרמים הרי זו אבידה הא רועים אינה אבידה קשיא רישא אסיפא. ופריק רבא הכי רצה ופניה כלפי השדה אבידה היא וחייב להחזיר. רצה ופניה כלפי המדינה אינה אבידה. רועה בדרך ואפי' רועה בכרמים אינה אבידה אבל יש בה אבידת קרקע שאוכלת הזמורות ומפסדת הכרם והאי דקתני רצה בין הכרמים הויא אבידה באבידת גופה כי בריצתה מכין אותה זמורות הכרם ועושין בה חבורות וזהו פי' מסתקבא כי סיקוב זה לשון חבורה הוא. א) והא דתניא רועה בכרמים אינה אבידה בכרמי כותי' אבידת קרקע ליכא דהא קרקע כותים הוא. אבידת גופה ליכא דהא רועים מעט והילוכם בניחותא ואין סיקוב. השב אפי' ק'

א) עי' לעיל ד' כז ע"ב בד' רבינו גבי הא דאמרי' גם משום דמסקב לי' לחמרא.

עין משפט נר מצוה

קנד א ב מיי' פט"ו מהל' אבידה הלכה כ ה סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ט:

קנה ג ד מיי' שם פי"א הלכה כ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רנט סעיף ט:

קנו ה ו ז ח מיי' פט"ו שם הל' ג ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסא סעיף ב:

קנז ט י מיי' שם פי"א הל' יד טו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף א:

קנח כ מיי' פ"ד מהל' גניבה הל' י ועיין בהשגות ובמ"מ ופ"א מהל' גזילה הל' ח סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' שנה סעיף א:

קנט ל מיי' פי"א מהל' אבידה הל' טז סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף א:

קס מ מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ה סמג עשין סה טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ה:

קסא נ מיי' שם הל' יט:

קסב ס ע מיי' פ"ו מהל' דיעות הל' ז סמג עשין יא:

קסג פ צ מיי' פי"ג מהל' רוצח הל' ח סמג עשין פא טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף ז:

מוסף רש"י

אין לי אלא לביתו. השב, השבה מעליתא משמע, לגינתו ולחורבתו מנין. דסגי ליה למוצא השבתו לגינתו דבעלים (ב"ק נז.). הכל צריכין דעת בעלים. גונב וגוזל או אחד מארבעה שומרים שהחזירו צריך להודיעו לבעלים ואם לא הודיעו חייב המחזיר באחריותן (שם). שלח אפילו מאה פעמים משמע. שלח לעולם משמע ורבוי דתשלח להכי הוא דאתי, אין לי. דלריך שילוח אלא לדבר הרשות, לדבר מצוה. כגון קן יולדת וטהרת מצורע (חולין קמא.).

רבינו חננאל (המשך)

פעמים תשיבם אפי' לגינתו ולחרבתו דיו. אמר ר"א הכל צריכין דעת [בעלים] חוץ מהשבת אבידה (לבעלים) שהרי ריבתה התורה בה השבות הרבה. וכן שלח תשלח את האם חייב לשלחה אפי' ק' פעמים ואפי' צריך לה לדבר מצוה כגון טהרת מצורע וכיוצא בו אפי' הכי חייב לשלח האם וכן דין הוכח תוכיח אפי' ק' פעמים ואפי' תלמיד לרב. וכן דין עזוב תעזוב וכן הקם תקים בין בעליו עמו בין אין בעליו עמו.